

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Адрес: София, ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНБ — Софийски градски клон

СКРОМНО ЮБИЛЕЙНО ЧЕСТВУВАНЕ

На 6 октомври, 1960 г. се навършиха 25 години от каноническия избор на Негово Високопреосвещенство Търновския Митрополит Софроний. По този случай в катедралния храм „Рождество Пресвятия Богородици“ в гр. Търново, в присъствието на много богомолци и при хубавото пение на катедралния хор с диригент Стефан Драганлиев, се отслужи св. Литургия от Високопреосвещения юбиляр в съслужение с протосингела архимандрит Нестор, епархийските съветници иконом Василий х. Михайлов, иконом Никола Дремсизов, протоиерей Станю Ганев, иконом Милан Величков (бивш епархийски избирател и съветник) и градското духовенство. Накрая имаше благодарствен молебен със слово от Митрополита Софрония под надслов „Моят благодарствен псалом“:

„Навършиха се 72 години от онзи ден, когато на баща ми Чавдар Недялков обадиха на Чавдаровото лозе; още един син ти се роди! На следващата неделя кръстиха отрочето, и нарекоха името му Стойко. Той бе най-малкият в дома на баща си, деветото дете. Когато порасна, пратиха го да се учи на родна книга и писмо: в родното село Еникьой, сгушено в южните дипли на Родопите, после и в Деде-Агач, Одрин, Цариград, Киев, Черновиц, Париж, Страсбург. И ръката Господня беше на него през всичките дни и години на учението му. Прекара той под бащиния си покрив и майчини нежности щастливо детство и юношество, свиреше на сладкогласна цигулка и пееше на воля тогава нашите народни песни, тъжни като поробена Тракия, прекрасни и ободрителни, като зефира и небето на Родопите и като повея на Бялото море. И повтаряше Стойко: да бъде слава и благодарение на Тебе, Господи!

Изминаха 49 години от онзи благословен и неповторим септемврийски ден, когато приснопаметният му духовен старец и благодетел, Велешкият Митрополит Мелетий, на брега на Златния рог в Цариград, в българската железна църква-паметник „Св. Първомъченик апостол и архидякон Стефан“, пострига в монашески чин семинариста Стойко Чавдаров, даде му ново име Софроний, и го ръкоположи в иеродяконска степен. Върху младия клирик на Българската църква бе призована Божествената благодат, всегда немощная врачующи и оскудевающая восполняющи, която за него беше и радост, и спасение, и мир, и сила. И той дигна очи към небето и промълви от все сърце и душа: „Колко са неизследими Твоите пътища, Господи, слава Ти!“

Изтекоха 29 години от деня на св. Ивана Рилски чудотворец, когато в София Светейшият Български Синод в храма-паметник „Св. Александър Невски“ призова Божествената благодат върху архимандрит Софроний, който стана, милостию Божию, Епископ Софроний Знеполски. И пак възкликнах и изповядах: „Благословен да бъде Господ, Който е моя твърдиня... моя милост и моя ограда, мое прибежище и мой избавител, мой щит — и аз на Него се уповавам!“ (Псалом 143:1—2). Хвала Ти, Господи!

А ето сега се навършиха 25 години от епархийския избор, когато клирът и църковният народ на Богохранимата Търновска епархия посочиха за свой епархийски Архиепископ Знеполския Епископ Софроний. И Светейшият Български Синод, чрез каноническия си избор на 6 октомври 1935 година, го утвърди и провъзгласи за Търновски Митрополит. От избитъка на сърцето си тогава аз пак рекох: „Какво да въздам на Господа за всичките Му благодения към мене?“ (Псалом 115:3). „Бях най-малък от братята си, и най-млад в дома на баща си. Братята ми бяха прекрасни и големи, но Господ не благоволи да избере измежду тях“ (Псалом 150, II-ра част, ст. 1 и 2). „Душо моя, хвали Господа! Ще възхвалям Господа, догде съм жив; ще пея на моя Бог, докле съществувам“ (Псалом, 145:1—2).

С Божия помощ, в продължение на 25 години, усърдно подпомаган от моите добри споспешници, аз се потрудох, доколкото ми беше възможно на Христовия Виноград в старославната Търновска епархия, в която преди мене се трудиах и просиях за слава Божия и за полза на Църквата и Отечеството много Богомъдри патриарси и велеславни иерарси, пред блаженната памет на които аз се прекланям.

Ще завърша този мой благодарствен псалом с възторжените слова на Богопомазания псалмопевец: „Не нам, Господи, не нам, а на Твоето име дай слава, заради Твоята милост, заради Твоята истина“ (Псалом 113:9). Буди имя Господне благословено от нине и до века! Амин!“

След това митрополитският дякон Петър Томов произнесе многолетствия за Негово Светейшество Българския Патриарх Кирил и Св. Синод, за Високопреосвещения юбиляр, за клира и народа. От Катедралата цялото множество се отправи към салона на св. Митрополия. Тук се изпя тропарят „Благословен еси, Христе Боже наш...“ Протосингелът архим. Нестор изнесе доклад на тема: „Два-

десет и пет години светителствуване на Митрополит Софроний на Търновската епархийска катедра“ „В продължение на 775 години (от създаване на българска Архиепископия в Търново през 1185 г. до днес) — каза докладчикът — на Търновската епархийска катедра са светителствували 1 архиепископ, 14 патриарси (до 1394 г.), 38 митрополити, назначавани от Цариградската патриаршия (1394—1867) и 6 митрополити българи, които са били избирани след учредяването през 1870 г. на св. Българска екзархия. Нинездравствуваният Търновски Митрополит Софроний е 59-ят Търновски иерарх...“ В този доклад бяха дадени биографични бележки за Митрополита Софрония и се посочиха резултатите от неговата архипастирска дейност през изтеклите 25 години: дневен дом за работнически деца в гр. Габрово; църковни детски летовища в Кълиновския, Плаковския и Килифарския манастири; църковна братствена безплатна трапезария за бедни ученици в Горна Оряховица; православен девически църковен пансион в Габрово; епархийско сиропиталище в Търново; епархийско старопиталище в Присовския манастир „Св. Архангел Михаил“; църковна работилница-пансион за глухонemi момичета в Петропавловския манастир; църковна безплатна кухня за бедни и стари в Търново; странноприемница в Търново; църковен детски ученически клуб в Търново; възстановяване на 6 стари запустели епархийски манастири; епархийска дъскорезница и работилница за ковчези и кръстове в Соколския манастир; епархийска картонажна работилница за църковно-монополни предмети в двата девически манастира в Арбанаси. И всичко това Митрополит Софроний извърши, вдъхновяван от апостолския девиз: „Вярата без дела е мъртва“ (Иак. 2:26).

След тоя доклад иконом Василий х. Михайлов, старши член на Епархийския съвет, произнесе приветствие към юбилея. Протоиерей Станю Танев, редовен член на Епархийския съвет, от името на Съвета, на енорийските свещеници и на служителите при Св. Митрополия прочете поздравителен адрес до Високопреосвещения юбилея. Иконом Милан Величков прочете приветствие и разказа епизоди от избора преди 25 години. Филип Шопов, референт-ръководител при Св. Митрополия, прочете извадки из Дневника на Митрополит Софроний по вдигане на схизмата: „Четиридесет дни в Цариград — от 3. II. до 15. III. 1945 година“. Накрая Митрополит Софроний каза следните думи:

„Благодаря от все сърце на всички, които в църква днес молитвено ме почетоха с 25-годишнината от моя избор за Митрополит на историческата Търновска епархия. Благодаря Ви тук за топлите приветствия и благопожелания, които ми поднесохте. Казаха се похвални думи и високи оценки, които, може би, не заслужавам. Трябва, обаче, да кажа, че, ако заслужава да се отбележи нещо хубаво и полезно, което да е било постигнато в областта на църковната просвета, благотворителността, администрацията, дисциплината и пр., — това е постигнато с Божия помощ и с ценното съдействие и сътрудничество на моите добри съработници: протосингелите, епархийските съветници, чиновниците при Св. Митрополия, начело с административния секретар, архиерейските заместници, енорийските свещеници, църковните настоятели, игумените и игуменките на нашите мъжки и девически епархийски манастири. За всички моля Господя Бога да им дарува здраве, вяра, дух и полезна дейност за благо на Църквата и на възлюбения православен наш народ...“

А. Н.

Красотата в бран срещу идолите

(В памет на св. великомъченица Параскева — 10 ноември)

В беседата Си със Самарянката Спасителят на света казал, че „Бог е дух“ и че поради това „тия, които Му се покланят, трябва да се покланят с дух и с истина“ (Иоан. 4:24). Тия думи на Господа Исуса Църквата е издигнала високо в свой основен лозунг, в свое ръководно начало. Тъй се открила в историята на човечеството голямата и славна битка срещу идолите на езическия свят. срещу поклонението на всичко онова, което срами и унижава човека. За воини в тая свещена бран били призовани всички човеци, които успели да стигнат до завидната висота да познаят истината за Бога и да разберат правилно своето истинско назначение в живота. Те видяли идолопоклонството такова, каквото е всъщност, — грозно и отвратително. Видяли го опасно за живота, защото сковавало духа и му пречело да разгърне силите си за цъфтеж и напредък. Новите човеци, родени направо от Бога, влезли в непосредствен допир с Твореца на вековете, изпитали чара на вечната божествена красота, усетили Сина Божий като пресветъл образ на тая красота, изпълнили се с нейните чаро-

дейни светлини и, скромни, велики, непобедими, открили фронт срещу лъжата, срещу дигнатите по земята кумири, трагични символи на духовна слепота и безпомощност. Обжарени с неугасващия огън на благодатта, те пламнали като живи факли, които трябвало не само да светят сред тъмните на езическите заблуди, но и да запалват и изгарят всичко, което се явило като горчив и отровен плод на човешкото безумие, на разблудните човешки страсти и похоти.

Измежду тях имало девизи, които вълнували и пленявали гледащия ги свят не само с духовна, но и с физическа красота. Колкото по-хубави били те духом и телом, толкова по-големи опасности се откривали по пътя им и затова толкова по-напрегната ставала борбата им за красота и за слънце в живота. Както всички други божествени факлоносци в живота, така и те, нежни като облян в лазури зефир, били снабдени с чудното Божие всеоръжие. Кръстът им, както пишел св. апостол Павел, бил препасан с истина. Те цели били облечени в златната броня на правдата. Нозете им били

обути в готовност да благовестят мира. Над всичко носили щита на вярата, с който били в състояние да угасят и най-нажежени стрели. Взели на себе си и шлема на спасението, те държали в ръце побляскав и от слънцето духовния си меч — Божието слово (Еф. 6, 13—17). Какви девизи! Какви воини! Каква красота, излязла на света в бран срещу идолите!

В момента пред очите ни е образът на една от тях прекрасни героини на живота, в чест и прослава на които Църквата е издигнала по земята множество храмове, през олтарите и куполите на които сърцата им греят и светят и топят жадните за грейка, светлина и топлина човешки души. Това е рубиненият образ на девствено-чистата света великомъченица Параскева Иконианка.

Живяла тя на земята в страховитото време на известния в историята император Диоклитиан. Родината ѝ е Мала Азия. Рожденият ѝ град е Икония. Родителите ѝ били благочестиви хора. Още от детски години тя имала възможност край бащиното огнище да усвои всички евангелски добродетели, които я правели годна да бъде носителка на благодатния евангелски дух в света. Като била още младо момиче, родителите ѝ починали. Видяла се сама в живота, сама със значително богатство, останало ѝ в наследство, тя решила да следва същия път, по който вървели родителите ѝ, — път на истинско благочестие, на вярно и точно претворяване на вярата в дела. Имотите, които имала на разположение, тя отдавала за дрехи на голите, за храна на гладните, за радостен прием на странниците. Когато я питали защо постъпва тъй, тя отговаряла: „Тъй действуха моите родители. Тъй действувам и аз, защото съм християнка!“ Такова едно запитване често ѝ давало повод да заговори за Христа Богочовека, за великата евангелска нравственост, която вижда радостта си в радостта на ближните, на хората изобщо, и свети нашироко в милост, целуната от правда, увенчана от любов.

Хубава, слънчево-красива била душата ѝ. Но не по-малко хубава, красива била и външността ѝ. Когато се движела из улиците на Икония, погледите на всички минавачи се насочвали към нея. Струвало им се, че най-хубавият цветец на земята в образ на девица се носи и пръска аромат. Християните ѝ се радвали и я благославяли. А езичниците се топели от злоба и завист. Кротка, смирена, блага към всички била тя, но заедно с това целомъдрена.

Първите години след смъртта на родителите ѝ протекли мирно, спокойно. Слънце пълнело целия ѝ дом. В радостта на утешените бедняци, които посрещала и изпращала, тя виждала своята радост, радост света, голяма, сладостта на която с нищо от тоя свят не може да се изкупи. Но ето, че дошло и страшното време, когато озлобените езичници засвирепели и затърсили начини да я спечелят за себе си или да я унищожат. От императора Диоклитан излязла повеля да се предприеме поголовно гонение срещу християните. На милостта, която последните благовестели на света, била противопоставена жестокостта, на истината, която те имали като венец на живота си — неистината, лъжата, срещу откровеността им дигнала глава лицемерното, срещу жертвената им любов — насилието, срещу правдата — неправда. Езичниците на Ико-

ния се възползували от тая повеля и дали път на страстите си. В града пристигнал жесток гонител. Девицата Параскева била хваната и хвърлена немилостиво в тъмница. Като узнал за голямата ѝ красота, гонителят разпоредил да бъде доведена пред него на съд. Млад бил той. Задачата му била не да я съди, а да я съблазни. Ще стане ли тя негова жертва? Ще посрами ли себе си? Или твърдо ще брани честта и достойнството си?

Воиници извели светата девица от затвора и я повели към съдилището. Из улиците наизлезли хора да я видят. Тълпи тръгнали след нея, едни — жадни за зрелища, други — изпълнени от скръб за нея. Като я гледали по пътя, всички се чудели: лицето ѝ сияело. Топла, вдъхновена вяра озарява това миловидно лице с неземна красота. Хубостта ѝ, разляла се по нея с чара на светостта, затрогнала и най-коравите сърца. Гонителят-управител, като я видял пред себе си красива като зората, смутил се и с тръпнещ глас казал на водещите я воиници: „Какво сте наклеветили тая хубава девойка? Може ли да се погуби такава бляскава красота?“ След това се обърнал към нея с въпрос: „Кажи ми, девойко, как те викат?“ Света Параскева, която в момента стояла с наведена глава и смирено изражение на лицето, изведнаж се изправила и твърдо отговорила: „Аз съм християнка, служителка на Христа, Спасителя на света!“ Управителят свил вежди, навъсил се, дигнал отсечено ръка и с яд казал: „Не искам да чувам такива думи! Твоята красота укротява сърцето ми, но думите ти възбуждат гнева ми! Питам те за името ти!“ Със същата твърдост на глас младата светица продължила: „Най-първо трябваше да ти кажа името, с което ще вляза във вечния живот. А сега ще ти съобщя и името, с което ме назовават през временния живот на земята. Родила съм се в ден „параскеви“ (тъй се казва петък на гръцки език). Затова и родителите ме нарекли Параскева. Те много обичали тоя ден, защото в него Господ Исус принесъл на кръста Себе Си в жертва за света. Целия тоя ден те прекарвали в молитви и в добротворство. Те ми дали същото име Параскева, та още от ранните години всички мои мисли да се насочат към Христовите страдания!“ „Това са празни думи — прекъснал я нервно управителят. — Вместо да говориш това, по-добре ще бъде за тебе да се съгласиш да станеш моя съпруга! С голямо богатство ще се слобиеш. Пред всички ще бъдеш на почит! Не погубвай младостта си! Пожали красотата си! Помисли за себе си!“ „Богатство е временната красота — отвърнала кротко девицата. — Сладка е тя, но мимолетна — скоро отминава и изчезва. Затова аз те моля да помислиш сериозно за своята душа, за вечната красота, която трябва да има всяка човешка душа! За себе си на тази земя мъже не желая. Жадна е душата ми да се свържа с моя Спасител и Бог!“

Тъй първата атака срещу идолите от тоя свят приключила с успех. Почувствувал се безпомощен, слаб, гонителят-управител се разярил и заповядал на воиниците да я бият с плесници, с юмруци, с бичове. И тя, едва дишаща, изранена, обляна в кръви, твърдо понасяла мъченията.

На другия ден отново я завели пред управителя. Продължил да я увещава, сега вече твърде много изплашен от вида на лицето ѝ, от погледа ѝ, през

който гледала към него самата вечност. Загубил нишката на мислите си, обезпокоен, развълнуван, той я запитал: „Кое е твоето последно желание?“ Тя каза: „Разреши ми да вляза в един от идолските храмове!“ Сепнал се управителят от това странно за него искане. Заогледал се и видял усмихнати лицата на своите приближени. И доловил мислите им: сигурно тя е решила да се поклои на идолите и да стане негова жена. Той зарадван ѝ казал: „Иди и се завърни при мене!“ Под стража тя стигнала до храма, влязла вътре, видяла строе-ния един до друг идоли, по-страшни от живи зверове, и пристъпила цяла пламнала от свещена ревност, каквато обикновено притежават великите борци за свобода. Всички наоколо смълчани я гледали и чакали да видят дълбокия ѝ поклон до земята. А тя с широко отворени очи, през които блестял един дух, свободен от земните окови, замахнала с ръка, блъснала с всичките си сили един от идолите и той се сгромолясал на земята. Подир него идол след идол всички изпадали, строшени в основите си. В тоя миг светата героиня сякаш усетила как същият она камшик на Исуса, който плющял под сводовете на иерусалимския храм срещу безсрамните търговци в него, плющяли и тук, — камшикът на Разпнатия Бог!

Дошла развързката, както обикновено идва при случаите на великото мъченичество за правата вяра и за голямата любов. Озлобени до лудост, езични-

ците се втурнали към нея, хванали я с бесни ре-вовеве, изнесли я навън, запалили къда и я сложили жива да гори. Лумнали пламъци от всичките ѝ страни. А тя стояла сред тях твърда, неподвижна, по-силна и по-корава от гранит. Из нея излиза такава необикновена мощ, че пламъците сякаш бягали от нея и тя не изгаряла. Изплашил се управителят. Тръпки побили цялото му същество. Изплашили се и мъчителите. А из средите на гледа-щия народ се разнесли тържествуващи възклици: „Велик е християнският Бог!“

Светата великомъченица била изведена из къда-тата и още жива обезглавена. Това била послед-ната повеля на изплашения от собственото си без-силие управител. Тъй един епизод от великата бран срещу идолите на тоя свят се приключил. Светото тяло на блажената девица било погребано от хри-стияните с чест и хвала в китната градина край собствения ѝ дом. Тук всяка заран и всяка вечер, всеки ден и всеки час идвали тя, на които тя из-тривала сълзите с толкова много любов. Смълчани и разплакани, те се покланяли с погледи, впити в безкрайните небеса и си отивали възраждани и вдъхновени, както в миналото, когато непосредстве-но виждали лицето ѝ и усещали до себе си тупте-жа на сърцето ѝ. Из гроба ѝ се излъчвала сила, която болки и мъки церяла и давала покой на не-спокойните души.

Д-р ТОДОР П. ТОДОРОВ

Димитър Христов Зограф

На 21 октомври тази година се навършиха 100 години от смъртта на художника — възрожденец Димитър Хр Зограф.

Той е роден през 1796 г. в гр. Самоков. Като син на Христо Димитров, основоположникът на самоковската ико-нописна школа, още от малък той започва да учи и на-следява иконописния занаят. Майка му Александра била от Враца. Имал три сестри и един брат основоположни-кът на светската живопис у нас Захарий Хр. Зограф. Мал-ко се знае за детството и юношеството на Димитър. Ко-гато бил на 23 години — 1819 — баща му се поминал. Сега, като най-голям, грижата за семейството паднала върху него. Макар и млад, той изцяло възприел занаята и опита на баща си.

„Истински майстор на икони и стенописи — пише проф. Васил Захариев — той ревниво пазел наследените от ба-ща си иконописни традиции. Много религиозен, честен точен във всичко, прецизен в работата си, отличаващ се с консервативност, човек на реда, Димитър Зограф е из-исквал всичко това от семейството си. С тънко изостре-но паче перо и дребен, красив църковнославянски бър-зопис и с турски цифри той акуратно записвал в тефтери-те си поръчаната му работа — всяка една икона, като отбелязвал от кого и кога е поръчана, за колко гроша е спазарена, каква сума е получил и колко още остава да вземе. Записвал подробно и разходите, които е направ-ил около погребението на баща си, принадлежащо се на сестрите му бащино наследство, колко е харчил за до-машни нужди, за чешмата в двора на къщата им, колко има в него от работата на сина му Зафир (Станислав До-спевски), колко му е дал, когато заминал да се учи в Ру-сия, какви подаръци е дал на сватбата му“.

Димитър Христов се оженил за дъщерята на чорбаджи Косто, прочут самоковски джелелин и бегликчия, Христия-ния. Нейната сестра Елисавета се омъжила за пловдив-ския първенец — копривщенец Чорбаджи Вълко Курто-вич Чалъков — Малкия.

През 1823 година в дома на Димитър се ражда пър-вият син Зафир, който по време на следването си в Ру-сия се преименува на Станислав Доспевски. Другите си-

нове са: Никола — 1828, Атанас — 1831, Захарий — 1834 и Иван — 1840. Имали и една сестра. Четирима от братята стават иконописци. Атанас като 12 годишно дете дошел в Пловдив, чиракувал и станал голям търговец. През Освободителната война, наклеветен от гърците, ле-жал в затвора. След освобождението на Пловдив, той е и първият кмет на града.

Димитър Зограф работи десетина години заедно с брат си Захарий. В един от бележниците си той записва, как на 15 октомври 1831 година се наели да работят парикла-са на отец Матея, кой какъв дял ще вземе от получени-те пари и колко ще отделят на чирака им. Като добър иконописец, Димитър имал поръчки от много места. За-пазените и до днес икони го изтъкват като един от най-добрите самоковски иконописци.

Мълчалив по природа, Димитър Зограф бил просветен и буден българин. Името му го срещаме из много старо-печатни български книги, като спомоществовател, а в някои самоковски църковни кондики редовно се подпис-вал от 1851 до 1859 година.

След възстановителната работа на Рилския манастир, следствие на големия пожар през 1833 г., по-специално на самата църква, в началото на 1840 година са покани-ни да работят майсторите от Банско — Молерови. А на следната година бил сключен договор за изписване на олтаря от Иван Н. Образописов и Коста П. Вальов. На следната година дошли да работят и двамата братя Ди-митър и Захари Зографи. Димитър довел и 19 годишния си син Зафир. На тях било поверено да изпишат централ-ната част на църквата. И възложената им задача само-ковските иконописци завършили с чест. Тяхното изкуство и майсторство е запазено без всякакви поправки и до днес, въпреки, че от тогава са изминали повече от 115 години. Въпреки изминалото столетие, образите са мно-го ясни, боито свежи и стенописите запазени. Ни студ, ни лек, ни влага са успяли да заличат това голямо народно богатство.

Димитър Зограф — според проф. Н. Мавродинов — е украсил двете конхи от двете страни на източния купол, западния купол със страничните стени от двете му стра-

ни и западната стена, както и галерията, която обхваща от три страни предната част на църквата. Стенописите на парикласа „Св. Сава и Симеон“, както и тия в парикласа (само в притвора) „Св. Архангели“ са негово дело.

Голям родолюбец, Димитър Зограф навярно още като младеж е имал случай да прочете самоковския препис на Паисиевата „История славеноболгарская“, от която се запалва и почва да изписва и образи на български и руски светии. В цял ръст той изписва върху вътрешната северна стена на главната манастирска църква киево-печерските светци Антоний и Теодосий и Димитрий Ростовски. А в парикласа „Св. Архангели“ — български светии. Безспорно, с изписването на последните той е целял да повдигне и националното самочувствие на българина.

Христо Семерджиев в кн. „Самоков и околността му“ пише, че Димитър Зограф освен в Пловдив и Рилския манастир, работил още и в Плевен, Карлуковския манастир, Берковица, Панагюрище и др.

В една прихода-разходна книга на Зографския манастир на Атон през 1853 г. е записано: „Гроша 270 от Димитрия Зограф“. Тези пари навярно са били донесени от брат му Захарий, който работил в манастира „Св. Атанасий“, защото преди него е записано, че той е дал 250 гроша.

На 27 май 1853 година починала съпругата на Дими-

тър Зограф. А 18 дни след нейната кончина завършил живота си и нейния девер Захарий Зограф. Голяма била скръбта в техния дом. До края на живота си Димитър повече не се отделял от Самоков. Работел в къщи поръчаните му икони и вземал участие в обществения и църковен живот на града.

През 1856 г. от Русия се завърнал големия му син Станислав, който се оженил за Мариола Божкова от Пазарджик. Тук на братята си той преподавал руски маниер на зографисване. По това време изписал портрета на баща си, който понастоящем се намира в Националната галерия в София.

На 21 октомври 1860 г. иконописецът Димитър Зограф починал. Спряла да твори ръката на още един самоковски майстор на четката. Обаче името и делото му ще пребъдат. Когато екскурзоводите на Рилския манастир всекидневно разказват историята му на посетителите, с особен пиетет и чувство на национална гордост споменават след Захарий Зограф и името на Димитър Христович Зограф.¹

Георги Дим. Михайлов

¹ Материалите за настоящата статия са черпани от книгата „Захарий Хр. Зограф“ на проф. Васил Захариев и „Изкуството на българското възраждане“ от проф. Никола Мавродинов.

Други забележителни църковни певци от възрожденската епоха От Пловдивската епархия

Гр. Пловдив. Както преди освобождението на България, така и дълги години след това, населението на Пловдив и на други градове от този край се е намирало под силно гръцко влияние. Като престолен град на гръцки митрополит там винаги е имало добри църковни певци. Между тях са се подвизавали и певци от български народностен произход, но техните певчески успехи минавали за гръцки прояви. Такъв бил протопсалтът **Бай Кочо**, „професор по църковно пение“, както го наричали пловдивчани, който дълги години пеел в катедралната църква „Св. Богородица“, считан за гръцки псалтикос. Други подробности за живота и за музикалната му дейност не можахме да съберем.

Павел Куртович Чалоглу е един от видните български певци на гръцка служба от първата половина на 19 век с гръцко образование и възпитание. И той също заемал длъжността протопсалт на Пловдивската катедрална църква. Владее много добре църковното пение и минавал за най-видния музиколог в цяла Тракия. Заради големите му успехи в певческото изкуство гръцката духовна власт го удостоила със званието протопсалт. Чалоглу се славил и като способен композитор. През 1846 г. той издал своя гръцка псалтихийна книга с български предговор, за която говорихме в една от предишните ни статии. Тази псалтикия фактически е ценен български музикален принос с гръцки етикет. Тя е издържаната и в мелодично и в правописно отношение, което обстоятелство говори за теоретическата подготовка на автора. Иначе той не би се решил да издаде такъв капитален труд, знаейки, че гръцките издания са минавали през строгата цензура на музикалната комисия при Цариградската патриаршия. За служилният музикоучител от гр. Търново, Цанко Паскалев, споделяйки спомените си за него, казва, че Павел Куртович като певец се е ползвал с голяма почит сред гражданството; че бил често канен да пее в разни църкви в Пловдив и в други градове из епархията на тържествени архиерейски служби и че за участието му предварително му се е плащало по една турска лира, което възнаграждение тогава се е считало за много голямо. (Отбелязвайки този факт Ц. Паскалев е искал да подчертае, че и тогава е имало ценители на музикалното изкуство, както и сега, когато на именитите артисти-гастролъри се плащат големи хонорари).

Междувременно българщината в Пловдив постепенно се събуждала и започнала да предявява пред гръцкия митрополит искания за църковни права. Желанието било на единия клирос в катедралната църква да се пее на сла-

вянски език. Поради несъгласието на гръцкия владика да удовлетвори техните претенции, един неделен ден в 1855 г. през време на богослужението в църквата станало сбиване между българи и гърци.

Не намерихме данни да установим точно датата, когато в църквата „Св. Богородица“ се е запяло на славянски език, но като най-стар български певец в нея се посочва **бай Марин**, който продължавал да пее в катедралата и след Освобождението на България.

гр. Калофер. През възрожденската епоха Калофер се славил като културен център и като твърда крепост на българщината. Свещеник Никола Неделчев, който бе любезен да ни даде сведения за старите църковни певци от този град, казва, че калоферци не си спомнят да се е пело в църквите на гръцки език. Тук църковното пение се е поддържало от светогорски монаси-таксидиоти и се изпълнявало на славянски език. Точно обаче не се знае през коя година са дошли таксидиотите в града. Говорейки за някои дадени от властта привилегии, с каквито се е ползвал гр. Калофер, от Неделчев казва, че за разлика от другите градове, тук църквите са построени над земята и то на завидна височина, а не дълбоко в земята. Както било прието през руското време, за да не бият на очи и да не се дразнят турците. Тази отстъпка на властта се е дължала на особеното й благоволение към калоферските чорбаджии. Благоволенieto отивало до там, казва същият отец, като курюз, че когато се е случвало турски конници да минават нощно време през града, те овивали конските копита така, че да не безпокоят гражданите с тропота им.

Ето имената на певците-възрожденци от този град:

1) **Даскал Ботю Пегков**, роден в гр. Карлово в 1812 г., бил учител в Калоферското школо и църковен певец в храмовете „Св. Богородица“ и „Св. Атанасий“, в които пел непрекъснато 25 години. Преди да дойде в Калофер осем години заемал певческа длъжност в родния си град Карлово. Притежавал прекрасен глас, пеел хубаво и владеел псалтикията. Народът така обичал неговото пение, че при тържествени богослужения в разните квартални църкви из града той винаги бил канен да участва, защото богомолците изпитвали задоволство да слушат баритоновия му мелодичен глас. Калоферци и досега пазят спомена от прекрасното му пение. Починал в 1869 г. Той е бащата на великия български революционер и поет Христо Ботев.

2) **Иеромонах Хрисант Новаков** бил също голям певец, дошел от Св. Гора да се просвета между населението и

да насажда църковно славянско пение в църквите. Той бил обичан от гражданството певец и за да се реваншира за проявените към него симпатии, не се завърнал в Св. Гора, а останал да живее в Калофер до края на своя живот. Не само с пението, но и като човек с благ характер неромонах Хрисант оставил незаличими спомени сред богомолците.

3) **Иванчо Попов**, родом от гр. Калофер, бил ученик на неромонах Хрисант. Проявил се е като предад народен учител и като прекрасен църковен певец. Притежавал теноров глас. Датите на рождението и на смъртта му не са запомнени.

Левскиград (б. Карлово). Църковният певец **Ботю Петков**, роден в гр. Карлово, за когото писахме по-горе, осем години заемал певческа длъжност в храма Св. Богородица, след което се преместил в гр. Калофер.

Дякон Игнатий (революционерът **Васил Левски**), роден в гр. Карлово на 6 юни 1837 г., бил също много добър църковен певец. Независимо от това, че бил духовно лице, той през целия си живот работил всеотдайно за освобождението на България. Своята нелегална дейност често прикривал в църковното певчество, което изпълнявал в разни градове и села, както следва: близо 7 години пял в Карлово — в църквата „Св. Димитър“, две години и половина — в Стара Загора, в църквата „Св. Димитър“ и в село Войнягово и една година пял в добруджанските села Еникьой и Конгас. Според събраните данни гласът му бил теноров, а пението му нежно и приятно за слушане.

Даскал Илия Иванов от гр. Карлово (не се знае точно рождениата му дата). Много години преди освобождението на България бил учител и църковен певец в родния си град.

Петър Иванов от гр. Карлово, роден в 1846 г. бил народен учител и църковен певец в храма „Св. Никола“. След време се преместил и заел певческа длъжност в Русе и Ловеч, но по колко години и в какви църкви е пял, не можахме да узнаем. Гласът му бил теноров и пеел много хубаво. Починал в 1891 г.

Георги Митов Фъргов, роден в гр. Карлово през 1842 г., бил народен учител и обичан от гражданството църковен певец. Той постоянно се местел от един град в друг, поради правените му изгодни в материално отношение предложения за певческа длъжност. Пението му било толкова хубаво, че от разни градове се надпреварвали с наддавания на повече пари кой да го привлече към себе си. От 1865 г. до 1871 г. пял в гр. Сопот, в църквата „Св. Апостоли“; от 1871 до 1873 г. — в гр. Самоков; от 1873 до 1875 г. — в гр. Панагюрище; от 1875 до 1880 г. — в гр. Пазарджик и най-сетне се настанил в гр. Карлово, където починал на 23. X. 1917 г.

гр. Копривщица. Помни се, че най-старият певец в този град бил **Христо В. Пулеков**, роден в Копривщица през 1817 г. Следвал учението си в Одрин, Атина и Цариград. Като се завърнал в България дълги години учителствувал в родния си град, където едновременно заемал певческа длъжност в храма „Св. Богородица“. Познавайки добре теорията на музиката, съчинявал и църковни и светски песни. Той бил съработник на **Неофит Рилски** и негов заместник в класното училище в гр. Копривщица. Ползувал се с голямо уважение между гражданството като културен, интелигентен човек и като отличен църковен певец. На стари години, когато не могъл да ходи пеша, с количка го докарвали в църква, за да участва в службата с хубавото си пение. Починал в 1889 година.

Груьо Н. Манев, роден в гр. Копривщица (неизвестно кога), бил съвременник на **Хр. Пулеков**. Учителствувал в родния си град непрекъснато 40 години. След това известно време бил учител в градовете Панагюрище и Одрин и пак се върнал в Копривщица. Тук вече до края на живота си пеел в църквата „Св. Никола“.

Петър Михайлов Жилков, роден в гр. Копривщица през 1843 година. Около 50 години учителствувал в родния си град. Дълго време заемал длъжността втори певец при църквата „Св. Богородица“. Притежавал тих, но приятен глас. Бидейки член на революционния комитет, **П. Жилков** бил преследван за нелегална дейност. Най-сетне бил заловен и осъден от турската власт на доживотен затвор. Изпратен бил на заточение в остров Родос. След Санстефанския договор бил освободен. Завърнал се в България, той продължил църковното певчество в родния си град до края на живота — 1909 година.

Атанас х. Славчев Кесяков е роден в гр. Копривщица към средата на 19 век. Дълги години учителствувал в родния си град. Бил едновременно и певец в храма „Св. Богородица“, в който храм пеел до края на живота си. Не се помнят датите на рождението и на смъртта му.

В село Райково, Смолянско, Пловдивска епархия, е роден в 1846 год. прочутият църк. певец **Георги (Гего) Поповски**. Макар певческата му дейност да е протичала след освобождението на България, изхождайки от датата на неговото рождение, той спада към възрожденските представители на певческото изкуство. Отначало той не е мислил да става певец. На младини се е занимавал с шивачество. Търсейки по-добри условия за сносен живот, той напуснал своя роден край и заминал да търси работа в беломорските острови **Метелин, Самотраки**, докато най-сетне се установил на постоянно местожителство в гр. **Кавала**. Окръжаващите го хора, пък и самият той забелязал, че притежава мощен баритонов глас. Всички се възхищавали от неговото пение. Окуражен от доброжелатели и чувствувайки гласовите си дарби, **Гего** се насочил към усвояването на църковното пение и се заел с изучаването на псалтирните нотни знаци при добри гръцки певци. От тях възприел и маниера на изпълнителското майсторство. В най-скоро време **Гего** така напреднал в изкуството, че с пението си завладявал слушателите. Името му се прославило не само в Кавала, но и в околните градове и острови. Навсякъде бил уважаван и тачен като изключително даровит църковен певец. През Първата световна война, когато гръците заели гр. Кавала, **Г. Поповски** бил арестуван като българин и трябвало да бъде заточен в някой остров. Но един ден, в килията, където бил затворен, той започнал да пее църковни песнопения. Гръцките власти, като чули затрогващото му пение, били така възхитени, че веднага го освободили и му разрешили да се върне в родното си село **Райково**. От тук нататък **Гего Поповски** се занимавал с воденичарство и до края на живота си пеел в селската църква. С хубавото си и ненадминато пение станал известен в цялата **Смолянска околия**. Силата на гласа му се дължала и на неговото здраво телосложение. По външност бил едър и снажен мъж, със силно развити гърди. Не само пеел, но и говорел гръмогласно, „сякаш гласа му резонираше в самия него“, казвали онези, които го познавали и слушали неговото пение. Починал на 85 годишна възраст — 1931 г.

От Старозагорската епархия

В гр. Стара Загора първият певец, поканен да пее в новоосветената през турско време църква „Св. Богородица“ — 1839 г. бил **Димитър Адамоглу**, роден в гр. Одрин. Отначало той пеел по гръцки. По-късно, обаче, усвоил славянския текст и започнал да пее на църковнославянски език. Той станал учител на всички църковни певци в града и на българските свещеници, които заместваха изгонените гръцки духовници. По-късно се преместил в гр. **Пловдив**, където се условил за певец в църквата „Св. Марина“. Той е типичен представител на онези получили гръцко образование и възпитание българи, които обичали да се гърчечат. Като църковен певец оставил отлични спомени със своето хубаво изпълнение.

Други певци след него в храма „Св. Богородица“, които преминали на славянско изпълнение са: Николай Велев, роден в гр. Казанлък и Тотю х. Минчев, родом от гр. Стара Загора. Първият имал мелодичен теноров глас, а вторият притежавал хубав баритонов глас. Със своето прекрасно пение те били истинска украса на църквата. Н. Велев, починал в 1836 г., а за Т. х. Минчев не се знае датата на кончината му.

гр. Казанлък. Там за най-стари певци в храма „Св. Иоан Предтеча“ се посочват: 1) Пейчо Близнаков, родом

от гр. Казанлък имал теноров глас и пеел много хубаво. починал през 1920 г. и 2) Георги Стоев Стефанов от с. Александрово, Казанлъшко, който дълго време пял в същия храм. Притежавал хубав теноров глас и владеел добре псалтирката. Преди да дойде в Казанлък, по-рано е пял в гр. Пловдив в църквата „Св. Марина“ и в гр. Стара Загора — в църквата „Св. Богородица“. Други подробности и дати за него не са запомнени.

ПЕТЪР ДИНЕВ

Десетдневка на съветската книга

Традиция стана у нас, в Съветския съюз, в страните с народна демокрация и между прогресивните люде в цял свят ежегодно в периода от 1 до 10 ноември да се чествува съветската книга. Това чествуване съвпада с чествуването годишнината на Великата октомврийска революция. У нас чествуването обединява не само членовете на Общонародния комитет за Българо-съветска дружба, но и работниците при Министерството на просветата и културата, членовете на съюза на българските журналисти, писатели, художници, артисти, църковници, публицисти, работници, селяни, интелегенция.

Безспорен факт е, че от години наред съветската книга стана неразделен другар за всеки български гражданин. Отрадно положение е, че от прогресивната съветска книжнина богато черпят знание и вдъхновение и държавници, и лекари, агрономи и ветеринари, инженери, архитекти, юристи, икономисти, стопановеди, биолози, работници в областта на ядрената енергия, а тъй също и тружениците във великата борба за мир. А художествената съветска литература се чете у нас еднакво в оригинал и превод от най-широки слоеве, от работници и селяни, от възрастни и деца. Десетки години в СССР се издават не в стотици и хиляди, а в милиони екземпляри не само на руски, но още на десетки други езици — английски, френски, чехски, български, румънски, италиански, арменски, турски, гръцки — знаменитите творения на Ленин и Сталин, прекрасните творби на Пушкин, Грибоедов, Гогол, Достоевски, Толстой, Чехов, Тургенев, Гончаров, Белински, Маршак, Светлов, Заболодски, Смелянов, Кедрин, Шолохов, Фадеев, Иван Петрович Павлов, Крилов, Симонов, Лермонтов, Тихонов и др. И не само това — издават се и преиздават не само съветски автори, но и несъветски такива. Поддържа се от векове утвърдената на руска земя благородна традиция да се издават в най-голям тираж и съчиненията на Байрон, Шекспир, Джек Лондон, Оскар Уайлд, Бернард Шоу, Мигуел Сервантес, Бласко Ибанес, Виктор Юго, Емил Зола, Гюи де Мопасан, Александър Дюма — баща и син, Волтер, Расин, Руссо, на Гете, Хайне, Зудерман, Келерман, на Тагоре и Неру и на още стотици големи и малки писатели по цялото земно кълбо. Нещо обикновено е някои от произведенията на западно-европейските писатели да бъдат отпечатвани първом на руски език, а след това на английски, френски, немски и други езици. Нещо обикно-

вено е произведенията на някои западно-европейски писатели да бъдат издавани в СССР в тираж много по-голям, отколкото в родината на тоя писател. Тъй, например, докато във Франция и до днес няма пълно издание съчиненията на Ромен Ролан и Стендал, в СССР има вече над три поредици пълни издания на техните трудове. Съветската книга по тематика и план предвижда и изпълнява издаване на съчиненията на руски, арменски, грузински, украински, чувашки и други езици съчиненията на Ботев, Каравелов, Раковски, Вазов, Михайловски, Славейков, Полянов, Караславов, Каралийчев, Смирненски, Вапцаров, и то в огромен тираж. Руско-българският речник в СССР е издаден тази година в 45,000 бройки. За Болшая советская енциклопедия в нашата малка страна са записани над 12,000 абонати.

Какво огромно количество съветска книжнина се внася и чете у нас се вижда от факта, че само за времето от 1. I. до 30. IX. 1960 г. у нас са внесени 1,250,242 нови съветски книги. До сега общо издаваните в СССР книги са над 500,000,000 годишно, ще нарасне през 1965 година на един милиард и шестотин милиона екземпляри.

И то литература не само политическа, но и стопанска, философска, детска, художествена. През годините на съветската власт в СССР се издават книги на 131 езика. Такова постижение в областта на книжнината не може да посочи никоя друга страна в света. Нашият народ е обикнал руската книжнина още от тъмните години на тежкото си робство под турско и гръцко иго. Ботев, Каравелов, Раковски, Чинтулов, Славейков, Васил Друмев, Вазов отлично познаваха и ползуваха руската литература. Те считаха Пушкин, Достоевски, Тургенев, Гогол, Толстой, Лермонтов, Горки за свои учители. Четяха и превеждаха техните трудове. Голяма част от нашата възрожденска интелегенция превеждаше и нагаждаше руски учебници за нашите училища. Руски книги бяха изпращани от Венелин и Марин Дринов, от Априлов и Палаузов, от Инокентия Херсонски и Филарета Московски. Руски книги се пращаха у нас даром за църкви и манастири, за духовните ни семинарии.

Руската, съветската книга е върна на своите традиции, отразява добротата и необятността на руската душа — безкрайна любов и неуморима борба за благодатен мир в цялото човечество.

КОНСТАНТИН П. ТУЛЕШКОВ

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

Към Високопреосвещения Крутицки и Коломенски митрополит Николай

Твоего слово,
прошито
със вяра сърдечна, —
стопля сърцата,
раздвижва
душевния свят:
ти ни разкриваш
със чувство
и ни осеняш
с Христовия мир,
с благодат.

Твоего слово
с чист пламък
ни грей от амвона:
будиш ти вяра,
надежда
и свята любов;
с него душата
възнасяш
на Бога до трона;
и я смиряваш
под светлия
Божи покров.

Твоего слово
за Бога
е пълно със кротост —
с кротост Христова,
преляла
от цяло сърце:
с него ни сочиш
най-чистия
път във живота,
който отвежда
до Божийото сйно лице...

Но —
ние знаем
и другото —
бойкото слово,
що от трибуната
пръска
борецът за мир:
то е внушително
и с тежестта
на олово;
мощно звучи
и отеква
по земната шир!

Благ проповедник
на вяра
и обич Христова —
мощен борец си
в борбата
за мир във света!
Кротко —
и бойко е
твойто
светителско слово,
в служба отдадено
предано
на любовта.

Гост бе недавна
на нашата Църква,
Владико,
скъп гост
на нашата
малка
прекрасна страна:
сам ти видя,
че в сърцата
на всички ни
блика
волята:
— Ний сме за мир!
— Ний не щеме война!

СТАНИСЛАВ ВАКЛИНОВ

От Поморие до Несебър

Пътетпис

Автобусът лети по асфалтирано шосе. Пред нас блява Черно море, а от двете страни на шосето се редят просторни блокове нивя, градини и лозя. Навлизаме в Поморийския полуостров. Вляво е опитното поле с южни култури, сред което се издига голяма могила — стара римска куполна гробница.

Навлизаме в гр. Поморие. Малък град с нови постройки, павирани чисти улици и хубави обществени градини. Градът е основан в IV. в. пр. Хр. от преселници из Аполония (днес Созопол) под името Анхиало, Овидий в 43 пр. Хр. споменава високите стени на Анхиало, а император Траян дава на града нови права.

Както в много крайбрежни градове и тук християнството се е появило рано. Така, Анхиало по предание е бил осветен от розете на св. ап. Андрей, чнето апостолско слово според същото предание проехтало и в гр.

Киев. За града се споменават епископи от IV до XII в. Пред градските стени Юстиниан II бил разбит от Тервел (707 г.), а по-късно бил разбит Телец (762 г.). През 766 год. край бреговете на морето загинали 2600 кораба в лодки, събрани от всички византийски провинции и отправени срещу българите. Анхиало е бил изгорен през 1904 г. от латинския цар Хенрих в похода му срещу Калояна.

В новия квартал на Поморие се намира манастирът „Св. Георги“. Отвън на манастирския храм, над олтаря, на кръстообразен камък е издълбана годината 1856. Една от иконите в чест на „Св. Георги“ е датирана 1812 г. В манастира има организирана синодална летовищна станция.

Градският храм „Св. Рождество Богородично“ е изграден през 1891 г., прекрасно изографисан. Темплото на

иконостаса е с резба, изобразяваща битка на местното население — риболов, лозарство и солодобив.

В Южната част на града, край морския бряг на така наречените „Яворови скали“ в приветлива градинка се издига хубав паметник на Пею К. Яворов. На това прекрасно място поетът е написал много от поетичните си творби. Застанали на морския бряг, като че морските вълни ни нашепват писаното тук на 24 август 1900 година от Яворов стихотворение „Край морето“:

Стоях загледан: едностаино
вълната гонеше вълна
в море — пустинно и безкрайно.
А сякаш птица лекокръла,
ей кораб с опнати платна —
стрела не би го определила.
„Постой“ — но пеница бразда
бе кратка негова следа...
Току се кораба затули
и огън — сълза из очи
полекичка се претъркули.
Светът — море... И нява що ли
след мене тук ще поличи
от преживените неволи?

Напускаме Поморие. По хубав асфалтиран път, по край брежията, автобусът леко ни носи за Несебър. Навсякъде се виждат блокове от узрели жита, буйни лозя и водни площадки за солодобив. Пресичаме малката р. Ахелой, където при Симеон е станала прочутата Ахелойска битка в 917 г. Белаят се сгради на летовищни станции.

Пред нас се открива малкият Несебърски полуостров. Вижда се град Несебър (Месемврия). Градът е основан около V в. пр. Хр. от дорийски преселници. През античността е бил цветущ град, а през римското владичество остава настрана от събитията. С идването на българите става силна гранична крепост.

Несебър е истински музей със старинните църкви, които са неговото голямо украшение. В Несебър е намерена известната икона „Св. Богородица“ (Умиление), която била подарена на църквата със същото име от чичото на Иван Александър в 1342 г. Тази икона се пази в Археологическия музей в София.

В градския храм „Усп. Пресв. Богородици“ се намират икони от 16—18 в. и няколко гръцки минеи от 1683—1779 г. В олтаря на храма се пази архиерейски трон с иконата на Исус Христос — Пастиреначалник от 1785 г., донесен от с. Емине.

На посетителите в храма прави впечатление обкованата със сребърна и златна гравюра икона „Св. Богородица“ наричана Мегариотис. Сребърната гравюра е датирана 1805 г., а златната 1867 година. Енорийският свещеник ни поясни, че несебърци много тачат тази икона, донесена от гр. Мегара, близо до Атина. По това време беше в храма и Негово Преосвещенство Левкийският епископ Партений, викарий на Софийската митрополия, който разчете гръцкия надпис върху сребърната гравюра на иконата „Св. Богородица“ — Мегариотис, който гласи: „Чрез моята ръка Димо златаря, украси се тази света икона с изживенното на свещения св. Месемврийски Григорий, на всички благочестиви християни и усърдието на епитропстващия Димо Меотис.“

В града се извършваха археологически разкопки под ръководството на Велизар Велков, научен сътрудник към БАН. Възползвахме се от любезността му да ни запознае с някои старинни паметници в Несебър.

Старата митрополия, построена още в VI в., е просъществувала до късно и е била използвана и от българите. Сега тази църква е в развалини. Тя представлява правоъгълна постройка с един централен и два странични кораба. По своята направа наподобява църквата „Св. София“ в гр. София, която е от същото време. Новата митрополия „Св. Стефан“ е трикорабна базилика, която се отнася към X-XI в. Църквата „Св. Иоан Кръстител“ е кръстовидна куполна сграда от XI—XII в., добре запазена. Тази църква действа върху зрителиа с високия барабан на купола. В нея има запазени стенописи от XV в. — изобразен ктитор и св. Марина, покровителка на рибарите. Църквата „Св. Иван Неосветени“ (Алтургетос), за която има запазена легенда, че майсторът който е построил църквата, паднал от скелето и починал, поради което църквата останала неосветена. Тя е разположена на най-хубавото място на южния морски бряг на полуострова с чудна гледка към морето. Църквата е строена от дребни камъни и тухлени пояси. С малки тухлички са образувани в зидарията разни геометрични форми, които придават красота на този старинен паметник на културата. Със своята архитектурна направа и богата украса, тя е един от най-красивите паметници в Несебър. В съседство до тази църква се издига хубавата модерна сграда на синодалната летовищна станция.

Ценен паметник е и църквата „Св. Вседържител“ (Пантократор), датираща от началото на XIV в. Интересни са и църквите „Св. Параскева“ от XIV в., „Св. Архангели Михаил и Гавриил“ от същото време и църквата „Св. Възнесение“ с надгробни паметници на лица от рода на Кантакузини от 1441 г. и др.

Наситени с хубави впечатления, напускаме старинния град Несебър. На широкия път, при кръстопътя Поморие — Несебър — Слънчев бряг, оригинален пътеуказател с деветметрова наклонена стрелка във вид на платноходка ни насочва за курорта Слънчев бряг — чудното творение на народната ни власт. Преди влизането в района на Слънчев бряг, погледът ни обглежда ротондата със статуя „Девойка с лилия“. Автобусът спира. Пред нас са триетажни хотели със сини и жълти завеси, хармонизирани на морските пейзажи. Между широки ален с пъстро цъфнали благоуханни цветя, отиваме на морския бряг. Заливът е просторен и обграден със златисти дюни от много дребен пясък, щедро нагрят от палещите слънчеви лъчи. Тук край брега на морето, сред хубави свежи естествени ливади и зелени храсти, покриващи довчерашната пясъчна пустиня, се редят над 160 сгради — хотели, вили, ресторанти, лятно кино и пр. Само за шест месеци през миналата година тези сгради са били завършени и пуснати в експлоатация от Балкантурист.

Трудещите се, които летуват в Поморие, Несебър и Слънчев бряг се наслаждават от красотата им, а морето, пясъкът и въздухът възстановяват техните сили, бодрост и здраве, за да почнат отново работа по заводи, предприятия и учреждения, за изграждане благоденствието на прекрасната ни родина.

Прот. ДИМ. ПОПОВ

Вечер в Несебър

В тиха вечер да поседнеш край морето,
да се вслушаш как вълните кротко пеят,
а луната свети горе на небето
и лъчи ѝ в морска шир сребро пилеят;

да дочуваш как градът шуми във радост,
„Слънчев бряг“ да гледаш в блясък отдалече,
целият изпълнен със цъфтяща младост —
да, това красиво, пълно с чар е вече!

А случи ли се да видиш как луната
алена, трептяща водна шир докосва,
спри, не дишай, пий със поглед красотата!

В тези мигове ти сецаш как напиря
с пълна сила светлият възторг в душата
и желаш таз омая да не спира.

ИОРД. П. ИЛИЕВ

Църквата „Св. Иван Неосветени“

Стоиш и разглеждаш, в почуда изпаднал:
останки печални, порутена сграда,
а нейният блясък е звора ти грабнал,
от формите чудни изпитваш наслада.

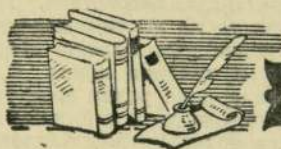
Красиви фасади примамват очите,
Как нежно се багра със багра прелива
и прелестно греят навред по стените!
Изкуството старо пред теб се разкрива.

На древни зидари поклон до земята,
творбата им радва и буди възхита.
Неуки били са, но с огън в сърцата.

Величествен, горд и могъщо изправен
стой този паметник, сякаш ни пита:
нима да се срута ще бъда оставен?

ИОРД. п. ИЛИЕВ

Из сборката „Сонети от Несебър“.

ОТЗВКИ И БЕЛЕЖКИ

ПРЕГЛЕД НА КН. 3—4 (МАРТ И АПРИЛ) ОТ 1960 Г. НА „ЦЕРКОВНИЙ ВЕСТНИК“ — ОРГАН НА ПОЛСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

В началото на този двоен брой е поместено пасхалното послание на Заместника на Варшавския митрополит, Бялостоцкия и Гданския Архиепископ Тимотей до архипастирите, пастирите, монасите и всички благочестиви чада на Православната църква в Полша. То се започва с 9 песен от Пасхалния канон, проследяват се най-важните моменти от най-радостното събитие за цялото човечество — Христовото възкресение. Припомня се за явяването на Възкръсналия на св. Алостоли и за Христовото приветствие: „Мир вам“ (Лук. 21:36; Иоан 20:19). „Това приветствие — се казва в посланието — сега е придобило още един аспект. Думата „Мир“ произнасят и нехристияните в своето очакване за избавяне от страшното зло на войната. Пасхалното послание завършва с молитвен възглас за мир на земята, любов и радост в Св. Дух.

Следват пасхалните послания до предстоятелите на Автокефалните православни църкви на първосветителя на православната църква в Полша — Варшавският митрополит Макарий и на неговия заместник — Бялостоцкия и Гдански архиепископ Тимотей, в които те поздравяват своите събратя с „Христос възкресе“ и им пожелават мир и любов“ и единство духа в съюзе мира“.

Следва по-нататък траурната фотография на починалия бивш предстоятел на Полската православна църква — Варшавският митрополит Дионисий и специална статия от протоиерей Николай Линчевский „Светлой памяти почившего святителя“, която е насипана трогателно и богато илюстрирана със снимки от погребението на митрополит Дионисий.

В статията „Последние странички из жизни блаженнейшего митрополита Дионисия“ протоиерей А. Семенюк описва 25-годишното светителствование на митрополит Дионисия като предстоятел на православната църква в Полша.

След това се дава подробно описание на станалата на 25 март т. г. във Варшавската църква „Св. Мария Магдалина“ хиротония на епископ Василий, извършена от заместника на Варшавския митрополит Бялостоцкия и Гдански архиепископ Тимотей, Лудзкия и Познански архиепископ Георги и Вроцлавския и Щетински епископ Стефан. Присъствуваха в храма епископът на Полската лютеранска църква проф. М. Роде, епископът на Евангелическата богословска академия във Варшава проф. В. Немчик. Присъствуваха също представители на управлението по въпросите на вероизповеданията г. С. Кирилович и г. Я. Волович, учащите от духовните училища и много вярващи. На хиротонията присъствувал в олтаря и болният предстоятел на православната църква в Полша митрополит Макарий.

Поместена е и подробна биография на новия полски православен епископ, от която се вижда, че епископ Василий (Владимир Алексеевич Дорошкевич) е роден на 15 март 1914 г. в Тиси, Бяло-Подляска околия. В 1936 г.

същият е завършил Вилненската духовна семинария и следната година постъпил във Варшавския богословски факултет. Същата година приел дяконски сан, а на следващата година бил ръкоположен за свещеник. Видейки на енорийска служба о. Владимир едновременно продължавал и своето следване в Богословския факултет. През време на неговото свещенослужение в гр. Городок е бил построен величествен храм. От 1957 година протоиерей Владимир Дорошкевич бил преподавател във Варшавската духовна семинария, а на 30 декември (след неговото овдовяване) е бил постриган в монашество с име Василий и на 1 януари 1960 г. бил възведен в архимандритски сан.

В този брой на списанието се дава официално съобщение за заминаването на митрополит Макарий на лечение в Москва на 23 април 1960 г.

Протоиерей Николай Ленчевский в статията си „К 45-летию священства протоиерей Романа Лещчина“ описва ревността и всеотдайността в службата си на Божия виноград на този заслужил полски православен свещеник.

В своята статия „Причащение святых Христовых“ архимандрит Афанасий посочва силата и значение на спасителното таинство Причащение.

Следва пасхално стихотворение от М. Г-кая „Светлая Заутреня“.

Поместена е хубава статия „Произхождение церковных обрядов“ от протоиерей Иосиф Динко-Никольский, в която авторът доказва божественото установяване на църковните обряди.

Свещеник А. Жуковский в статията „Из дневник Пастиря“ описва спомени и впечатления от студентските си години за своя ректор на Варшавския богословски факултет и предстоятел на православната църква в Полша цели 25 години — починалия Варшавски митрополит Дионисий. Този дневник е пропит със синовна обич на благороден ученик и свещеник към своя мъдър учител и архипастир, като описва и книжовната и архипастирска дейност на митрополита Дионисия.

Следва кратка статия от протоиерей А. Савич — „Гнев“. В която авторът изтъква пагубните последици от всички решения и деяния на разгневиения човек. „В гнев и злоба човек никога нищо хубаво не е направил... Благоразумните и благочестиви хора винаги трябва да се стараят да избягват гнева и злобата, които вредят на другите и разяждат и самите тях.“

Поместена е статия-некролог под заглавие „Памяти протоиерея Николая Кульчицкого“ от протоиерей Н. Круковский.

И накрая е поместена „Кръстната песен“ с 14 подзаглавия, в които се описват в поетична форма последователно кръстните страдания на Спасителя.

ХАРИТОН ПОПОВ

СВЕЩЕНИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИИ В ДОРОСТОЛО—ЧЕРВЕНСКА ЕПАРХИЯ

През месец октомври (на 4 и 5 — в Силистра, на 6 — в Тутракан, на 11 и 12 — в Русе, на 18 и 19 — в Разград и на 20 и 21 — в Попово) се състояха служебни свещенически конференции, ръководени от Н. Впр. Митрополит Михаил. В дневния ред, между другото, бяха включени и доклади от викария Траянополския епископ Симеон — на тема „Взаимноотношенията между Руската и Българската православни църкви“, от старшият епархийски съветник иконом Кирил П. Маринов — „Богослужението като мощен фактор за въздействие върху човешките души“, от участващ в конференцията свещеник — „Частната и обществена молитва на пастиря“ и др. Във въвеждащото си слово Негово Високопреосвещенство се спира обстойно върху важността, силата и красотата на православно богослужение и призова свещениците към делово участие в работата на конференцията. Докладът на Пресвещения Епископ Симеон извиква жив интерес у слушателите. Сполучливо бяха застъпени и останалите до

клади. Високопреосвещеният ръководител на конференциите след всеки доклад правеше авторитетни допълвания и доразяснявания. Проведаха се и изпитни събеседвания върху Второто послание на ап. Павла до коринтяните и върху книгите Исус Навин, Съдии и Рут.

В заключителното си слово Митрополит Михаил призова свещениците винаги да поддържат будно съзнание си за високата отговорност на своето призвание — и наблегна особено върху значението на молитвения дух в служението на пастиря. Накрай подчерта поддържаните между Църквата и народната власт лоялни отношения и оказаното сътрудничество от страна на Църквата, чиито служители имат за ръководно начало евангелското правило „кесаревото — кесарю, Божието — Богу“. Изтъкна и приноси на църковниците в делото на мира и завърши: „Нашата мирна бран трябва да бъде срещу войната и за всеобщо разоръжаване“.

В.

ПАМЕТНО ТЪРЖЕСТВО

В летописа на катедралния храм „Св. В. М. Димитрий“ в град Стара-Загора девети октомври 1960 година се отбеляза като ден на особено преизобилна благодатна радост, на изрядно духовно тържество и на паметен молитвен помен!

Незабавен и светъл ще остане девети октомври и в сърцето на старозагорските вярващи. Него ден се извърши обновлението на катедралата и молитвено се отбеляза двадесетгодишнината от блаженната кончина на видния първоиерарх на Старо-Загорската епархийска църква Високопреосвещения Митрополит Павел, чиито тленни останки са положени в двора на храма.

Тих дъждец окъпа утрото на осми октомври и пречисти пращното лице на земята, за да порумее от златистите лъчи на топлото есенно слънце. От бисерните капки окъпани, сега с усмивка поглеждаха нагоре и червените цветчета на ниските лозинки от малката лехичка до гроба на големия покойник. След дъждета по-зелени изглеждаха и върховете на възправилите се към небето кипариси, в средата на които, като в топла прегръдка стон храмът.

Неусетно дойде вечерният час за молитва. Тържествено забиха църковните камбани. Високо и далеко се понесе техният звън. Зовеше вярващите да прекратат прага на Божия дом. А тук от месеци не беше се извършвала света служба. Защото храмът близо година се изографисваше от големите майстори на четката, художниците професори Никола Кожухаров и Димитър Гюдженев. Дошли в родния си град и двамата вложиха богатия си опит и голямо умение в украсата на храма. Под тяхната майсторска ръка храмът доби приказен вид. И двете исторически композиции „Посрещането на руските витези в катедралния храм на 1877 г.“ и „дяконът Левски с вуйчо си х. Василий на служба в храма“ и „Сошествие Св. Духа“ и „Тайната вечеря“ и „Св. Св. Кирил и Методи на проповед“ и „Ширяща небес“ и „Успение Богородично“ и „Възнесение Господне“ и „Възкръсналият Исус“ — стъклопис, и всеки образ, и всяка орнаментна краска дишат богата духовна красота и мистика и карат сърцето да благоговее и трепти в молитвен порив. А колко живи са пък отделните образи — целоръстни фигури и в медалиони — просияли святи човече чрез подвига на вярата, молитвата и благочестието!

Носи се камбаният звън над целия град и зове за обща вечерна молитва. Вън пепеливият здрач вече се спуска, а тук в Божия дом светлее. Лампичките от поилците греят като малки слънца. Светло е и в душите на прииждащите вярващи. Светло е и в сърцата на тридесетте духовници: архимандрити, архиерейски наместници от епархията, градски клир, които ще вземат участие във вечерната служба в обновената катедрала.

Камбаните отново екват и техният звън се смесва с гласовете на хористи и свещенослужители, които с „Достойно ест“ посрещат Кириарха, Негово Високопреосвещенство Старо-Загорския Митрополит Климент.

Протосингелът на св. Митрополия о. архимандрит Панкратий, с благословението на Архиерея, възглася „Благословен Бог наш...“ Хор и певци умилително пеят.

В края на вечерната дядо Климент произнесе слово, в което изрази радостта на всички да бъдем отново в Божия дом. Той припомни с каква жертвена обич се е издигнал тоя храм в робско време, а и с каква ревност, проавена в принос на средства, се украси в наше време. Там,

където гори кандилото на любовта към Бога и човека, там се ражда свято дело. Светлината на тая любов превърна сърцето на чествувания св. апостол и евангелист Йоан Богослов, за да стане той от син на гърма в свещен съсед на нежна и бликаща тиха любов. Любов, която всичко покрива...

След словото архипастир и свещенослужители, певци и народ със запалени свещи в ръка и при пение на мъртвено „Святый Боже...“ се отправиха към гроба на митрополита Павла, за да се извърши осветяването на новия паметник и „Трисагия“. В полумрака, при блесналото кандилце на гроба и запалените свещи, от големия портрет, потънал в зеленина, ни гледаше изразителното лице на мастития покойник. Сякаш той беше оживял сред нас с целия си внушителен ръст. Да, той беше между нас в тая свещена минута, когато тихо и молитвено се понесе от устата на всички тъжната песен „вечная память“.

На другия ден утренията почна със същата тържественост. На уречения час пристигна архиереят. В края на утренията, при общо пение, стана обновлението на храма с литийно шествие около Божия дом. Дядо Владика поръси стените на храма със светена вода. Пасхална радост изпълни душите на всички вярващи. Вътре в храма всички се молят на колене „Боже безначалний и присносущий. Който си привел всичко от несъществуване в битие. Който живееш в непристъпна светлина... спомни Си в Своята щедрост и велика милост за нас недостойните и... не отваряй лицето си от нас, поради многото наши грехове... Укрепи ни чрез Твоята благодат, та да извършваме свещенодействието в светия пренебесен и мислен Твой жертвеник с дръзновение...“

Боже Великий, чуй нашата смирена молба!

Преди св. Литургия в словото си Негово Високопреосвещенство каза между другото „Честити сме да приемем сега безкръвната жертва в обновения храм. Преди близо сто години е застроена катедралата и едва сега тя доби своя завършен благоукарасен вид. Каква свята жертва е внесена от всички тук по нейното великолепие. На починалите — блажен покой, а на живите, които внесоха своя лепта и на всички, които добре се потрудиха нека благодарим с думите на псалмопевеца Давида — да добуруват! Двамата братя Авел и Кани някога принесоха Богу жертва. Бог прне приношението на Авеля, защото той го принесе с чисто сърце. О, нека с чисто сърце да вляземе тук в Божия храм и да принасяме с чисто сърце нашето приношение — молитвата. Каква велика сила е вярата ни в Бога. Тя ни откъсна от ежедневието, за да внесе лъч на радост в сърцето ни; тя внася мир в душата ни. Излезли от тук с мир, тя ни приканя да носим мир навсякъде: у себе си и около себе си. Храмът е наистина дивно училище“.

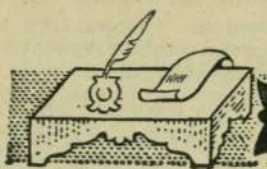
Почна св. Литургия. Храмът се напълни с богомолци. Тихо и умилително отговаряха на молитвените възгласи дамският и мъжкият хор.

В края на св. служба Негово Високопреосвещенство каза слово, в което изтъкна образа и живота на покойния митрополит дядо Павел (поместено на уводно място в брой 34 на Ц. В. т. г.).

На гроба се отслужи панихида. Присъстваха близките на покойния митрополит и много почитатели и християни от града.

След службата и панихидата бе сложена поменна трапеза.

ПРОТ. Д.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

У НАС

НЕГОВО СВЕТЕЙШЕСТВО ПАТРИАРХ КИРИЛ прие в Синодалната палата:

1. На 20 октомври Негово Преосвещенство Лорд Епископа Стенли Или, Епархийски архиерей на Гибралтар, придружен от Негово Превъзходителство г. Антони Линколн, Пълномощен министър и извънреден пратеник на Великобритания в София, и Първия секретар на Легацията г. Джаксон. На приема присъстваха Високопреосвещените Митрополити от Намаления състав на Св. Синод. Същият ден бе даден обед на Негово Преосвещенство Епископ Стенли Или в Св. Синод.

Негово Преосвещенство посещава за пръв път България. По покана на Негово Светейшество Патриарха, Негово Преосвещенство Стенли Или, с аташирано към него духовно лице от Св. Синод, посети и св. Рилска Обител на 22 октомври.

2. На 27 октомври Стефан Мишев, българин, живущ в гр. Акрон, щата Охайо, САЩ, касиер на българската църква „Св. пр. Илия“. Г-н Мишев е на няколкодневно посещение в България и пожела да получи благословение от Негово Светейшество Патриарха.

Откриване Шестата редовна сесия на Народното събрание. На 1 ноември в 15 часа бе открита Шестата редовна сесия на Народното събрание. На първото заседание г. Тодор Живков, първи секретар на ЦК на БКП и член на Президиума на Народното събрание, изнесе голям доклад във връзка с работата на XV сесия на ООН, дейността на българската делегация на тази сесия и за международното положение. Докладът бе изслушан с голямо внимание и изпратен с бурни ръкопляскания. По доклада се изказаха Георги Трайков, първи заместник-председател на МС и секретар на БЗНС и народните представители Кимон Георгиев, Борислав Наумов, Тиха Данаилова и Георги Караславов. Одобрена бе и Декларацията на Народното събрание на НРБ за работата на XV сесия на ООН.

При откриването на сесията на НС присъстваха и Негово Светейшество Българският Патриарх Кирил и Браничкият епископ Максим, главен секретар на Св. Синод.

В ЧУЖБИНА

Във връзка със задачите, набеязани от Икуменическият съвет на църквите в сесията, състояла се на о-в Родос, Цариградската патриаршия е учредила Институт за всестранно проучване на ренохристиянската светоотеческа литература. Познанието на учението и традициите на християнската църква от първите векове, преди тя да бъде разделена, е от голямо значение за правилната насока и работа на Икуменическото движение в наши дни. Православни и протестантски богослови ще извършват съвместно своите научни занятия в един манастир близо до Солун.

За пропаганда на прозелитизъм сред православно население на о-в Крит е бил осъден на шест месеца затвор и триста драхми глоба протестантският пастор Михаил Маркоганвракис.

Паметник на великия чешки педагог и хуманист Ян Амос Коменски (1592—1670), свещеник и глава на религиозното общество „Чешки братя“ (1648), е бил издигнат пред сградата на „Моравиан колеж“ в Ветлехем, САЩ. При откриването на паметника е взела участие делегация от Чехословакия, начело с ректора на Пражкия университет. — Чехословашката служба по печата съобщава също, че бюст на Коменски, дар от Пражкия университет, е бил поставен и в новооткритото от религиозната община на „Чешките братя“ висше богословско училище в Капшат, Южноафриканския съюз, носещо името

ИЗБОР ЗА ЛОВЧАНСКИ МИТРОПОЛИТ. На 30 октомври т. г. в гр. Ловеч е бил произведен избор за Ловчански митрополит на мястото на блаженопочиналия митрополит Филарет. След св. Литургия в катедралния храм „Св. Троица“, отслужена от Наместника на овдовелия Ловчански митрополитски престол Негово Високопреосвещенство Врачанския митрополит Паисий, епархийският избирателен събор се събрал в салона на св. Ловчанска митрополия. Негово Високопреосвещенство Митрополит Паисий, като Наместник на митрополитския престол и като председател на избирателното бюро е открил събора на епархийските избиратели с подходящо слово, след което се пристъпило към избиране на двама измежду деветте кандидати, от които Св. Синод ще избере единия за Ловчански митрополит. В резултат от гласуването на епархийските избиратели (на брой 28 — от четири духовни околии в Ловчанска епархия по 6, трима клирици и трима миряни, и от Ловчанска духовна околия четиримъ избиратели, тъй като двама са починали; като всеки избирател гласува за двама различни кандидати, се получило: 28 гласа за Браничкия епископ МАКСИМ, главен секретар на Св. Синод, 15 гласа за Главнишкия епископ СТЕФАН, викарий при Пловдивската св. митрополия, 6 гласа за Стобийския епископ ВАРЛААМ, игумен на Рилската св. обител, 5 гласа за Проватския епископ СОФРОНИЙ, викарий при Видинската св. митрополия и 2 гласа за Смоленския епископ ТИХОН, ректор на Духовната семинария. След избора Негово Високопреосвещенство Митрополит Паисий с кратко слово закрил събора, като подчертал високото съзнание на избирателите и проявеното от тях единодушие. Изплати били многолетствия за Негово Светейшество Патриарх Кирил, за Св. Синод, за Високопреосвещения Митрополит Паисий и за избраните двама епископи — Браничкия Максим и Главнишкия Стефан.

Каноническият избор за Ловчански митрополит ще бъде произведен в първия неделен ден след утвърждаване на избора от Св. Синод в пълен състав, който ще се събере на заседание на 15 ноември т. г.

на Коменски. — Във връзка с расовата дискриминация дори и в училищата в някои страни, уместно е да се напомнят думите на великия славянски духовник и педагог из „Магна дидактика“: „На училище трябва да ходят не само деца на богати и знатни, но всички деца без разлика, момчета и момичета — в градове, села и паланки.“

Представители на южноафриканските църкви, членувачи в Икуменическото движение, събрани на конференция, са осъдили решително расовата дискриминация като несъвместима с християнските принципи.

Единадесет професори от Богословския факултет в Нашвил, САЩ, са си подали оставката като протест срещу решението на университетските власти да бъде изключен един студент-негър, богослов, взел участие в стачката против проявите на расова дискриминация в Съединените щати.

Расистки съд. Съдът в гр. Атланта (щат Джорджия) е осъдил на четири месеца каторжна работа известния негърски общественик деец, свещеника Мартин Кинг, за това, че е взел участие в проведените в средата на октомври мирни протестни демонстрации в Атланта против дискриминацията на негрите в САЩ.

Редактор: **ЙОРДАН П. ИЛИЕВ**